

Preses - en leder og symbolbærer i Den norske kirke

Den norske kirke vil sannsynligvis få en ny kirkeordning som medfører endrede relasjoner til stat og kommune, kanskje allerede fra 2013? Dette vil bli en relativt radikal endring som bl.a vil medføre en ny ledelsesstruktur på topplan i Den norske kirke.

Kongen i statsråd vil opphøre som den øverste ledelse, og Kongen vil ikke uten videre forbli den symbolske leder av Den norske kirke, selv om han fortsatt ønsker å forbli medlem av denne kirken.

Den norske kirke vil få et nytt øverste lederskap, også et lederskap som skal videreføre funksjonen som symbolbærer for kirka. En symbolbærer er en representant for noe annet og større enn en selv. Biskopene oppfattes som det, både i kirka og i det alminnelige samfunnsliv. Dette gjelder alle biskoper, særlig i egen landsdel og i eget bispedømme. En preses vil få oppmerksomhet fra hele den nasjonale offentlighet. Dette er påtrengende spørsmål som kirka må gjennomtenke alt nå når vi er i ferd med å fastsette de nye ordningene. Derfor undrer det meg at dette perspektivet ikke er berørt i særlig grad i diskusjonen om den foreslåtte nye presesfunksjonen for biskopene og Bispemøtet i Den norske kirke. For det bør vel ikke være særlig tvil om at den nye preses vil bli den øverste leder for Den norske kirke? Allerede i 1996 ble det bestemt at Bispemøtets preses skulle være den fremste til å representere Den norske kirke i avgjørende viktige nasjonale som internasjonale og økumeniske sammenhenger. Leder av Kirkemøte/Kirkeråd følger så deretter i rang.

Det er behov for et entydig og synlig lederskap i et kirkesamfunn som Den norske kirke. Da handler det om å fremstå som symbolbærer og være den som utad kommuniserer tros- og lærespørsmål i kirka. Symboler sirkulerer gjennom mediene i et moderne mediesamfunn som det norske. Folks oppfatning av sine omgivelser formes og dannes i stor grad gjennom mediene. Og folk flest har behov for å forholde seg til en lederskikkelse som taler på vegne av hele Den norske kirke i svært mange spørsmål. Vi har alt lenge sett konturene av dette. Biskopen som innehar presesfunksjonen i dag, merker allerede det til fulle. Han oppfattes stadig å tale på vegne av hele Den norske kirke når han uttaler seg, også i spørsmål som spesifikt gjelder bare hans eget bispedømme. Dette må erkjennes som et faktisk konstant behov hos kirkemedlemmene, og en må være villig til å reflektere videre over dette for så å trekke de nødvendige konsekvenser. Det vil være strategisk galt å ikke ta avgjørende hensyn til disse forhold.

Den norske kirke er en folkekirke med nær på 85% av landets befolkning som medlemmer. Det er en stor utfordring å kommunisere med alle kirkens medlemmer på vegne av hele kirka i et mediesamfunn. Vi har en stor og mangfoldig folkekirke med mange røster. Det krever et lederskap med symbolkraft å kommunisere utad hva det betyr for denne kirka å ha Jesus Kristus som Herre. Slik sett er Den norske kirkes utfordring på linje med de andre store kirkesamfunnene i Nord – Europa, som for øvrig har sin erkebiskop som kirkesamfunnens fremste talsmann (Sverige, Finland, England).

Synlige tegn for en symbolbærer i Jesu Kristi kirke

Hva vil være viktige synlige tegn for en symbolbærer i Jesu Kristi kirke i vår tid?

En symbolbærer har i sterk grad ansvar for å være meningsbærer i det offentlige rom, både gjennom ord og handlinger. Og handlingene er sterkere enn ordene.

I samtalen om preses for Den norske kirke er det er fristende å bli pompøs, og primært se for seg preses i fulle pontifikalier på vei inn i katedralen som høydepunktet i en praktfull prosesjon, og slik bli blendet av makt, myndighet og det storslåtte. Det skjønne og vakre i sitt store mangfold gjennom kunstneriske uttrykk og i det menneskelige møte er en viktig synlig side ved kirken. Men det er andre trekk som er langt viktigere og mer påtrengende som synlige tegn på kirkens vesen. En symbolbærer i kirka skal i ord og handling peke på Jesus Kristus. Han som kommer nedenfra, som en av jordens små. Alltid er det slik. ”Den minste først.” Det enkelte menneskes uendelige verd og hellighet er grunntonen i Jesu Kristi kirke. Mennesket er ukrenkelig. Solidaritet med mennesker i trengsel, hjemme som ute. Forsoning og forståelse mellom mennesker av ulik tro, etnisk tilhørighet og politisk oppfatning. Tale og handle i forhold til en sårbar og truet jord. Inkludere i fellesskapet de mennesker som er marginaliserte og satt utenfor. En symbolbærer i kirken skal være den minstes viktigste talsmann og forsvarer innad i kirken, men også ut i det offentlige rom.

I et mangfoldig og komplisert mediasamfunn trenger kirken en symbolbærer som kommuniserer dette budskapet klart og entydig. Til alle tider har det vært symbolbærere i kirka som har ropt ut når kirka selv synes å ha glemte hva Jesus Kristus ville med det enkelte menneske.

”Hellige steder”

Symbolforming preges primært av symbolske steder og tradisjoner

De fleste religioner har sine ”hellige steder” som er bærere av stor symbolkraft. Jerusalem er det mest betydningsfulle ”helligsted” for både kristendommen og jødedommen, men også av stor betydning for islam. Uendelig sterke krefter er knyttet til dette. Jerusalem står i vår del av verden i en særstilling. Mye av den politiske situasjon i verden står og faller med denne hellige byen, hvor det handler om en vedvarende konflikt mellom de tre religionene om herredømmet over dette helligstedet.

Mye av fredens vilkår i verden er forbundet med hvordan representanter for de store religionene er i stand å føre en respektfull dialog som forsøker å forstå hverandres posisjon knyttet til felles ”helligsteder”. En har og fått fornyet innsikt i hvor sterkt menneskers identitet knytter seg til steder som blir ”hellige”. ”Helligstedene” er i seg selv bærere av en symbolkraft som det ikke alltid er mulig å sette ord på. Katedralene har en egen evne til å holde mennesker fast i det mystiske og uutsigelige, med sine hvelv og himmelstrebende buer, fargerike glassmalerier, tårn, altere, veldige kirkeskip og praktfulle korparti, skulpturer, nisjer og små kapeller. Når katedralen også er forbundet med en helgenhistorie og landets og folkets historie, er de fleste forutsetninger for sterk symbolkraft rikelig til stede.

Det er dette vi og opplever i Den norske kirke. Vi som er vokst opp i Norge har minst to kirker vi føler oss knyttet til. Den ene er vår hjemlige kirke, der vi er døpt og konfirmert og der de viktige begivenhetene i livet til oss selv og vår familie er blitt markert. Den andre er

Nidarosdomen, hvor de store historiske hendelsene i vårt folk gjennom tidene er blitt markert. Vi merker det når vi kommer inn under katedralens veldige hvelvinger. Symbolhandlinger er viktige for enkeltmennesker og for samfunn. Vi trenger disse bl.a for å markere viktige overganger i livet. Og disse symbolhandlingene må knyttes til de særlige ”hellige steder”.

Den norske kirke vil sannsynligvis, som nevnt innledningsvis, være en kirke med en helt ny relasjon til stat og kommune fra 2013.. Dette må selvsagt markeres. For det vil være en hendelse av helt usedvanlig historisk karakter for Den norske kirke. Og til dette trengs en symbolhandlig knyttet til et sted, som historisk betyr mye for kirke og folk. Det må bl.a. markeres med en stor gudstjeneste som representerer det vår kirke vil stå for som Jesu Kristi kirke, både historisk, og i nåtid og framtid. Hvor vil det mest naturlige sted være for en slik markering for Den norske kirke?

En symbolbærer i Den norske kirke må hente sin symbolkraft fra et sted. Hvor annet sted enn Nidarosdomen? Jeg har selv erfart som menighetsprest hvordan dette stedet på forunderlig vis gir marginaliserte og fortvilte mennesker sin verdighet tilbake. For denne symboltunge høyreiste katedralen er tegnet på at når en her blir tatt imot med sitt liv, så er en endelig blitt sett og lukket inn i det store fellesskapet med Jesus Kristus og sine medmennesker. Det er slik mennesker får tilbake sitt liv. Dette gjelder enkeltmennesker, som grupper av mennesker med felles skjebne og livserfaringer. Det finnes ikke maken til kirke med slik symbolkraft i vårt land.

De store folkekirkesamfunn i Nord- Europa har lagt erkebispesetene til de gamle historiske kirkesentra som Uppsala, Åbo og Canterbury, og ikke til landenes hovedsteder. For det er de gamle kirkesentra som er bærere av etterlengtet symbolkraft. En fast preses for Den norske kirke vil og måtte hente symbolkraft fra lokalisering til et slikt sted. Finnes det da noe mer nærliggende sted enn Nidaros og Nidarosdomen?

Tor Singsaas
biskop i Nidaros